



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Rebus Iaponicis, Indicis, Et Pervanis Epistolæ
Recentiores**

Hay, John

Antverpiae, 1605

De Regno Pegu, Et De Statu, In Quo fuit mense Martio anno Domini 1598.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61204)

tionē illā in aliud tēpus distuli. Vt autē clariū V. P. innotescat, quod loco sint res, & quas maximē ob causas hāc missionē, a V. P. notopere cōmendatā, quāq; re vera prae omnibus missionibus generalibus vberrimos fructus pollicebatur, distulerimus; adtingat, quae a fide dignis accepi, qui huius regni Pegū rebus rē aduertit, tum prosperis, multo tempore interfuerūt; & suis oculis etiam nam perspexerunt.

DE REGNO PEGV, ET DE STATV, IN QVO
fuit mense Martio anno Domini 1598.

REX Peguanus huius pater, qui nunc vivit, de stirpe Bramarum, fuit omnium, qui in Pegū regnarunt, potētissimus. Duodecim enim regna suo subiecit imperio, nempe regnū Ceylanū, vnde sapphiri & rubini optimi proveniunt: secundū regnū Ceylanū, in quo sunt fodinae aeris Cyprii, plumbi, & argenti: tertium regnū Bacani, in quo multae auri fodinae: quartū, regnū Tangani, in quo plumbo abundat & lacra: quintū, regnū Promi, quod eadem plumbo & lacra abundat: sextū, regnū Langoma, quod in usci seu almiscaris, piperis, panni bombycini, auri, argenti abundans, quae omnia etiā in reliquis Peguani imperii regnis habetur: septimū regnū Lantani, vbi beuini tanta est copia, ut ad vitum operandas sufficiat: octavū & nonū, regna Trucois, vnde mercēs quā plurimae a Sinais ad nos transportantur: decimū & undecimū, regna Cablani, quae gemmis abundant, & ad hoc regno adiacent, media inter Arā & Sinais: duodecimū, regnū Sionis, quod vltimo loco subiecit, in qua expeditione decem centena & sexaginta millia militum fertur armasse, quos et omni plebe ita confecti voluit, ut ex vnaquaque decade vnum tantum militum adscriberet. Is triginta & sex annos tanta omnium opum affluentia regnavit, ut licet quis centum naues oryzae omnibus exportaret, (tanta erat fertas agrorum, abundantiaque rerum omnium) nihil omnino inopia autem esse videretur. Mitto reliquas merces, gemmarum tanta erat copia, ut qui vnius tantum mensis spatio dato ad gemmas cōmendandas, multa auri talenta in se vellet infumere, prius aurum exhauriret, quam gemmas decerent. At terra illa tam florens & opulenta, in tantas calamitates & rerum omnium inopiam incidit, ut iam in toto regno nulli ferē mortales inueniantur, praeter admodum paucos, qui cum Rege in arcē se receperunt, quos cum mulieribus & parvulis vix ad septem millia pertingere affirmant: eō enim misere calamitatis per hos dies redacti sunt, ut carnibus humanis vulgare

mem pellerent, & carnis humanę macellum in publico statuerēt. Parentes a filiis, filii a parentibus non abstinebant. In ciuitate qui erant robustiores, scaphas & lintres ingressi, in debiliores quosq; impetu facto, quęcunq; cepissent, minutatim in frusta dissectum igni torrebant, & deuorabat. Si quos inuenissent ita fame exesos, vt nihil, nisi pellis & ossa superessent, aperto ventre pulmone extrahabant: & ne quid fragmenti petiret, effracta caluaria, cerebrum crudum exugebat. Mulieres, (diu mirabile) omne humanitaris sensum exuta, per plateas cultellis armatae discurrebant, & in obuios atque infirmiores quosque detestabile carnifici genus exercebant.

Hanc calamitosam tanti regni ruinam & tot malorum originem, superest, vt paucis exponam. Defuncto Brama, huius Regis patre, qui, vt dixi, triginta septem annos regnauit, filius secundo mente postquā sceptrum est adeptus, cū inaudisset Regem Auani, patruū suū, nouis reb⁹ studere, quadraginta præcipuos regni proceres, qui cum illō conspirauerant, quorum opera Rex defunctus in expeditione Sionica fuerat vsus, in custodiam tradidit. Atque hos omnes cū parētibus, vxoribus, liberis, amicis & necessariis in siluā cōiectos, ad motis vndiq; vepribus & ligno arido, immisso igne, miserādo post horum inū memoria spectaculo cōcremavit. Et si quos cōprehedisset ex illo rogo elapsos, nulli venia data, bifariam secari iussit. Immani spectaculo Pegusiorum omnium animi aduersi, & deinceps inuiti eius imperio parebant. Hoc intestinum odium Rex, & ciuium a se alienationem, in bello, quod aduersus patruum susceperat, (ape suo malo expertus, tandem singulare exitum obtulit, hoc pacto interpolito, vt vterque sibi mutuo in elephantis concurreret, qui viuus euaderet, is scepro potiretur. Rex in hoc duello victor existens, occiso patruo Peguani & Auani regni gubernacula suscepit.

At neque sic impendentia mala euadere licuit. Rex enim Sionis, dum in regno Auano Rex & patruus mente & animo in bellū insistūt, ipse exercitu coacto ad limites regni Peguani, ad vicū, qui dicitur Satan, cū omnibus copiis cōtendit, sparsa vbiq; fama, se Domino suo Regi subsidio venire. eūdē nūtiū ciuibus Peguanis præmisit, cū nouē milliariibus ab vrbe regia abesset. Quippe nō eū latebat, Regē, cū ad Auaniū bellū proficisceretur, optimo præsidio munitā urbē reliquisse, atq; tres viros principes pari potestate omnia moderari, nimirū Principē Regis filii, atque eiusdem æconomum, & præpositum aduenarum. Aduentum Sionii, Rex Brama a gerrimē tulit: missoque continuo duce cum parte exer-

citius, iussit ad se captiuum traheret. quod dum exequi Dux conatur, milites à Rege missi, desperatis rebus, neglecto Regis mandato ad suos lares reuerrentes, obedientiam abjiciunt. Bramà his auditis, ab Aua se maturè expediens, furibundus ad urbem reuertitur: missio nuntio Sionium blandè rogar, vt ad se veniat. Respondit ille, se vltro ad opem ferendam Regi venisse, a regia proceribus malè acceptum, tantam immanitatem æquo animo ferre nec posse nec debere: quare se adduci non posse, vt ad Regem vnquam aut ad urbem in posterum accedat; tributa verò tempore daturum & imperium non detrectaturum.

Hoc responso accepto, Rex biennio interposito nongentorum millium hominum exercitu comparato Sionem versus signa mouet, urbem regiam obsidione cingit. Sionius blandis interuentiis Regem detinet, & quasi urbem confestim traditurus, vsque ad tertium mensem procrastinando tempus terit, eo consilio, vt hyberna inundatione, quæ mense Martio in illa regione solet accidere, Rex interceptus, exercitum perderet. Ille enim ignarus tanti periculi, in locis campestribus castra posuerat, & terram illam depressiorem vsque ad præsidium Meragri totam multitudine repleuerat. Aqua verò, Nili modo, incunte Martio totam adjacentem regionem vsque ad centum viginti millia circumquaque inundant, atque omnem consistendi aut quoquoque pedem inferendi facultatem tollunt. Hac eluione repente ingruente, Bramà cum ipso exercitu in vltimum periculum demerit, nec quò se verteret, aut quod cuique præferret satis perceptum habebat. Sionii interim lintribus & scaphis confectis, milites natantes toto æquore trucidabant; alios æstus & torrentes in profundum rapiebant: quo factum est, vt è tanta multitudine vix septuaginta milia, eaque sine equis & sine elephatis, Martauanum redierint. Huiusmodi expeditionibus semel atque iterum frustra tentatis, tandem Rex fratrem suum Regem Langomatum cum multis ducibus misit, Filium quoque bis cum ingenti exercitu eò contendere iussit: atque hi licet magna clade hostes effecerint, agros vastauerint, prædas auerterint, tamen & ipsi male multati nunquam nisi plus media parte exercitus amissa, domum redierint: quin & filius in vltima expeditione, plumbea glacie traiectus occubuit.

Bramà amisso filio magno dolore percitus, eiusque vltimè studio efferatus, ipse ad Sionis regnum rursus proficisci statuit. Quapropter commeatus copiam quàm potuit maximam comparari iubet, ac Martauani & Murmulani, nec non in Tan-

Tang-

Tanassarino maximam annonę vim in horreis asseruari præcipit. In hoc apparatu toto triennio exacto, secum Peguanos omnes ad bellum educere decreuit. At illi, recentes innumeras ciades & tot aduersa prælia animo versantes, lucem & conspectum hominum perosi, partim in eremis & locis syluestribus se abdiderunt, partim Talapoiiorum habitum sumpserunt. Sunt autem Talapoi, qui se mundo nuntium remittere profitentur. Denique non pauci se in captiuos vendiderunt, ne quis eos ad bellum proficisci cogeret. Bramà ubi aduertit Pegusiorum animos à bello abhorrere, mandat auículo suo Ximibogo, vt omnem regionem perlustret; & ex monumentis, & tabulis publicis, cuiusque genus & conditionem perdiscat: atque ex iis, quos bello idoneos compererat, dimidiatam partem in militiam ascribat. Is tota peragrata, deprehendit eos, qui bello vtilis forent, pro magna parte in Talapoiiorum ordinem transiisse: cæteros incertis sedibus errare, præter eos, qui ad ipsius Ximi patrociniū confugerant. Hæc cum Ximibogus Regi nūtiasset, edicto publico statutū est, vt omnes, qui per illos dies in Talapoiios euaserāt, ad pristinū vitæ statum redirēt. Deinde Ximibogo præcipit Rex, vt iuuenes ad bellū cogeret, senes ad Bramarū regionē in exiliū mitteret: quos idē postea in exiliū missos, equis permutandos curauit. Iussit præterea, vt Pegusis omnibus à maximo vsq; ad minimū in dextera stigma inureretur, quo cuiusque nomen, patria, conditio constaret.

Pegusii cū viderent se per summū probrū stigmaticos factos, Talapoiios habitu spoliatos, senes equis in exilio permutatos, tū demū immenso dolore discruciatī, à Bramà penitus deficere cogitauerunt. Primi rebellarūt Cosmientes, & Regem sibi constituerunt. Bramà in eos ducē immittit, virū strenuū & bellicosum. Is Regis iussu per flumina discurrens, omne frumētū, oryzā, atque omnē supellestiliē pretiosam, & quicquid alicuius momenti inuenire poterat, nauigiis imponens, in urbē asportat; si quid supererat, totum ignibus tradit: quin & plurimos vtriusq; sexus ad Regē captiuos ducit. Is immani illa consuetudine, palis & spinis circumseptos admoto igne cōburit. Hanc immanitatē cū toto anno in miseros exercuisset, ac propterea multi in nemora & loca asperiora se abdidissent, cū neque pecora neq; annona illis supereretur, despondētes animū, se Regi tradiderūt. ille omnes exquisitissimis tormentis interfecit.

Cosmii regno ita consumpto, in regnum Auà furorem Rex conuertit: filio, qui ibi summæ rerum præerat, ad se vocato, iubet vt Auenses omnes vtriusque sexus & omnium ætatum solum

vertere, & secū venire cogeret, hoc consilio, ut agros Peguanos & cultoribus desertos coleret. in ledibus patris relicis, mox varias terras tetigerunt, aëris intemperie, pustulis erumpentibus, & grotare cœperunt. Mox eadem contagione reliquis Pegulis comunicata, tam immaniter hæc pestis in omnes grassabatur, ut multi doloris impatientes, se in flumen precipitarent.

Interea Pegulii nonnulli, qui Murmulanum confugerant, ad iunatibus Sionis, arcem in potestate redegerunt. Hos Brama anno obsidione premit. Sionii hoc nuntio accepto cum omnibus copiis improuisi adfunt, Pegulios fugant, equos, elephantes, mœliam, milites partim occidunt, partim captiuos ducunt, aut in flumen precipitant. Hoc pacto tota illa regio Pegulis erepta in Sioniorum potestatem venit, ac ipsi Peguliorum Principes, qui Brama nulli huius bello intertuerunt, suis fortunis desperantes ad Sionios transfugerunt. Horum uxores & liberos, familiam omnem, & uniuersam sobolem, Brama suo more, flamma, ferro, aquis ad interuersionem usque delet. Et iam totus ille tractus a Pegulis usque ad Martauanum & Murmulanum, incolis terra marique, ad Pegulios confugientibus, in solitudine redacta est.

Per eosdem fere dies, quibus Murmulanum obsidione cingebatur, filium minore, quem Brama antea ad regnum Promi cum imperio miserat, ad se reuocatis alacer & latus ad patrem contendit, tum se ideo reuocatum, ut fratri majore Auano Principi praelatus, litteras regni Peguanum renunciaretur. Hæc illi sibi omnia fingenti imperat pater, ut ad Murmulanum obsidione profectus, primum indignari, deinde excusationes obtinere, se uideelicet imparatum uenisse, existimantem non ad pugnam sed ad aliam negotia euocatum. Pater ira excædescens, uerbis alperis filium cœpit, iubeatque, ut fratre majore salutato, ne minima quidem mora interposita, profectus, si secus faceret, capitale pœnam proponit, exemplo terret Ximi Chadullis cognati, qui nuper ob similem culpam capite plexus est. His auditis tacuit adolescens, & ad naues, quibus à Romano regno uenerat, uespero se recepit. Deinde, in uespertina nocte decedente astu, sublatis anchoris, cum tota classe domum reuertit, & patri bellum inferre cœpit.

Sionis Rex his cognitis, & per exploratores certior factus, in quantis angustiis uersatentur Peguliorum res, iterum arma capere, & in festis signis ad urbem Pegulorum contedit. Erat hoc tempore messis matura, agricola raptim quod poterant in horrea intrarunt, quod restabat, iubente Rege, tradiderunt igni. Sionius urbem obsidet. Numerabantur eo tempore in urbe, & in arce, & per muros dispositi homines, ad centum & quinquaginta milia, partim

gusii, partim Bramenses, & Cāranēses, ac Sionii nonnulli à regno Tangu. Tormentorum omnis generis tria millia, in quibus tormenta area mille, & ex his centum & quinquaginta symbolis Lusitanicis insignita. Cœpta est obsidio ad 10 Cal. Februarii, soluta octavo Cal. Aprilis, anno huius seculi nonagesimo sexto. Peguanas partes adjuuabant Lusitani sexaginta, Turcæ viginti, qui nisi fuissent, proculdubio Sionius arcem cepisset. Soluētae obsidionis causa fuit rumor temere sparsus, Lusitanos per viā Cābogiae maris armata Sionis regnum ingressos. Non temere dictum Sionius putabat, inaudierat enim Proregem Alboquercium Pegusiis auxilia missurum. Quare veritus ne dum aliena appetebat, amitteret sua, collegit vata, & ad sua regna reuersus est.

Post Sionii discessum, cū ciuitas ingenti fame laboraret, inuenit hyeme Langioēses, Sionii, Peguani, Bramēses, & Rex Tanguanus relicta vrbe fugerunt, & ad suos lares reuersi sunt: manserunt admodum pauci, atque, si cōmeatu a Tanguano regno importato viuebāt. Missis itaque litteris ad Tanguanū imperat Rex, vt annonā omnē & messem, quæ per eos dies colligebatur, nauigiis impositam ad urbem mitteret: ipse relicta domi vxore, & paucis viris in præsidium ciuitatis & arcis, cum reliquis omnibus incolis confestum adesset. Rescribit Tanguanus, iniquum videri, ciuitatē & arcem annonā priuare, iniquum etiam, venire se cum omni populo: dimidiū cōmeatum & populi median partē libenter missurum: se quoque aut filium, alterutro domi relicto, ad Regē venturū. Cū saepe Tanguanus in hanc sententiam respōdisset, iratus Rex quatuor viros primarios cū milite ad eū mittit, his mādāt, vt totam annonā & ipsum Regē adducant: ni pareat, vim inferāt. Tanguanus hoc cognito maturē præueniendum ratus, quatuor viros a Rege missos obruneat; milites & nauigia in potestatem redigit: tum edicto publico cauet, ne quis ad urbem redeat, aut eā commeatu iuret. Per hos dies annonæ pretium in imensum creuit, & Pegusii de nocte per urbem grassantes, se mutuo mactabant, & carnibus humanis vescabantur. Hoc perspecto, Rex vniuersum populū iubet recenseri, catalogo facto, in primis Sionios ad septē milia iubet occidi. Tū reliquis annonæ certā quantitātē vini distribuit. Sionius extinctis, in vrbe nō amplius triginta milia, omnium ætatum atque vtriusque sexus, restare cōpertum est. Antequam ad reliqua pergamus, regni Promani ruinam, quæ per hoc tempus incidit, paucis perstringam. Rex Promanus, filius Bramæ, natu minor, cuius modò meminimus, postquam totum triennium aduersus patrem in armis constitisset, penitens factus,

per

per legatos veniam petit, ad eundi facultatem flagitat, & secum
regno Promano omnes incolas, qui quinquaginta millia erant,
ad urbem traducturum promittit. Hoc nuntio lætus Rex, sibi pau-
lulum respirare visus est, & filio respicienti ingentia militum
ra, delicti copiam fecit, & diplomate publico factum confirmat.
Adolescens dum reditum adornat, senex eius educator & aliorum
atque huius defectionis auctor, veritus ne Brama cum filio redente
in gratiam, in ipsius, ut aiunt, caput hæc faba caderetur, eum
veneno sustulit. Hunc vicissim proceres ad regnum aspirantem
post septimum diem è medio tollunt: atque hoc modo octonia
quibusque diebus è Dynastis alii atque alii, inter se mutuo de im-
perio decertantes, cadebant. Quo intestino bello factum est, ut
bimestri spatio è quinquaginta millibus, vix quinquaginta viri
bello idonei superfuerint: atque hi demum in nauibus tereti &
quaterni impositi, & ad urbem Peguanam delati, Promanum regnum
omnino desertum feris habitandum reliquerunt.

His diuturnis præliis, tam domesticis quam externis, Pegusilli-
cæ valde imminuti sunt, non tamen ita omnino extincti sunt, ut
multi non supersint, qui fuga sibi consulentes in alia regna trans-
fugerunt. Numerantur in regno langomensi ad centum & viginti
millia, partim Pegusi, partim Bramenses, in regno Oracano viginti
millia; in Sione, & regionibus superioribus, centum millia.
Rex langomæ trecenta & quinquaginta millia numerat, imò &
decies centena millia, si voluerit, at mare posse affirmat.

Dum regnum Pegu his tempestatibus jactabatur, Talaponi
Bramæ tyrannidem ex ossi langomensi Dynastæ Regis fratrem
auctores fuerunt, ut regnum Peguanum sibi usurparet. Ille se reli-
gione prohiberi aiebat, adstrictum videlicet iurejurando, quod
pater ab utroque filio viuens exegerat. Contra Talaponi insistit,
nullo sacramento teneri, quo minus fratre deposito, sibi sceptum
assumat: hæc tamen lege atque omine, ut fratrem in Vahat, ad eum
aureo folio, collocatum, populo pro Deo adorandum proponat.
Vicit hæc sententia, atque omnem scrupulum exemit. Excogitata
est etiam alia ratio, qua Regulus non solum sibi persuadet, sed &
feriè jactat, se hæredem regni legitimum, & fratri omnino præfer-
endum: primum, quia fratrem majorem genuit Rex adhuc pro-
uatus, ipsum verò dum regnabat: deinde, quia mater ipsius filia est
Regis Peguani antiqui, qui adhuc viuit, cui nomē Natchimo, ma-
ter verò Regis nullo regali sanguine illustratur.

Huius regis thesaurus immensus esse creditur, quem ne cui
proderet, ducentos eunuchos, qui ipsi ministrabant, è medio tol-
lendos

lehdos curauit. Sunt qui affirmant, huius patrem trecentas sexaginta sex combalengas (genus est cucurbitæ rotundæ ac prægrâdis) ex auro fudisse, quarum singulæ centum octoginta auri pondos habebant. Hæ vbi sint repositæ nemo scit, tamen intra urbem esse certò constat. Hic etiam sexaginta septem inanium Deorum statuas ex auro fusiles fecit, omni gemmarum & vnionum genere ornatas. Habet præterea quatuor armamentaria cum ingenti apparatu tormentorum, plumbi, & æris Cyprii, quorum pondus vix æstimari potest. Atque hic erat regni Peguani status, ad vnam tantum ciuitatem redacti, eamque penè funditus euersam, & noua obsidione a Mogo Rege Oracani de integro afflictam.

Quare ego cum de omni spe missionis Peguanæ decidissem, rursus huius damni reparandi fiducia, ad missionem Vissanagoranam animum appuli. Ab oppido S. Thomæ cum sociis discessi nõ sine magno desiderio locorum & monumentorum insigniũ, quibus passim gloriosus Christi Apostolus hanc regionem illustrauit. Claret in primis Ecclesia Metropolitana, Apostoli sepulchro: claret Mons paruus eius domicilio: claret Mons magnus ipsius martyrio, & crucis, quæ adhuc existat, insigni miraculo: ab his monumentis ægre diuulsi, iter prosequimur. In via inopinatò incidimus in gentilem, qui nos non mediocriter recreauit. Erat is ætate prouectior, aspectu grauis, ex colloquio videbatur prudens & catus. Vitæ instituto miles erat, secta Permalis, vt ex cinere consecimus, quem fronte ostentabat. Hic facilè concessit ethnicorũ simulacra non esse adoranda, vnum esse Deum cœli & terræ conditorem. Et cum paulo altiore sermone ad diuina Christi mysteria ventum esset, ille repentino impulsu concussus: Quid est hoc (inquit) quod patior Patres? ad singula verba toto corpore atque omnibus artubus contremisco, comæ etiam arrectæ, vox hæret faucibus. Querenti deinde, quando & quo loco de his plenius instrui liceret, Nagapatani respondimus licere. Promisit se venturum, & deinceps, relictis inanium Deorum simulacris, vnum Deum verum veneraturum. His ego auditis, quando (inquã) Deus tibi hanc mentem & intelligentiam concessit, nobis gratissimum feceris, si antequam discedamus (eramus autem sub arbore umbrosa, meridiano feruore) cinerem istum, quo frontem signatam geris, excusseris, & penitus aboleueris. Quid, inquit ille, momentum in cinere est? res est penitus extrinseca, tum nos quantum interesset, similitudinæ quadam ostendimus, ille victus dat manus, paulisper recedit, & sub nostrum discessum rediens, cinere iam profus

sus ablato, cum discedentes videret, ita ingemuit, tamquam quod sciret, quantum bonum inopinatò repertum tam repente amitteret: denique tam familiariter & tanta amoris significatione, ad euntibus vale dixit, ac si a multo tempore cognouisset. Fieri non potuit, ut (quod maximè cupiebamus) vnà nobiscum proficere- retur, coniugatus enim erat, & tam repente se expedire & in vi- dare non potuit. speramus fore, ut Deus pro sua infinita ele- mentia & hunc & alios multos, quos ab illis tenebris ad æter- næ vitæ lumen vocare destinauit, suo tempore suauiter ad se trahat.

Ad urbem Gingi peruenimus, vbi Naichus resider, re promissum, quod ipse à nobis Cidambarani flagitauerat, impleremus. Ciuitas est omnium maxima, quas in India vidimus; si cum Lusitanicis conferatur, vni Olyssipponi cedit. In medio urbis ars est, quæ etiam ciuitatis instar, muris altis, lapidibus magnis affore- sectis cingitur, & fossa aquæ plena circum alluitur. Intra arcem rupes prærupta saxi prominentibus in altum erigitur. hanc natura bene munitam ars inexpugnabilem reddidit, saxo continuo in turres & propugnacula formato & exculpto. Idolorum tem- pla per totam ciuitatem & arcem disposita. Aedes habet non im- modum pulchras, præter paucas, quæ ad principes & primarios ciuitatis pertinent: in quibus ipsius Regis duo palatia maxime elucent, barbarico quodam apparatu, qui atriorum, turri, & pe- gularum magnificentia constat. In his aliquot arcus & forores vidimus è ligno odorifero, quod Lusitani Sandalum vocant. Pri- me noctis quieti locum elegimus, in quo nos ipsa nox occuparet; atrium erat illud amplum & spatiosum; at hominum ingens cœtus, camelorum & elephatorum perpetui transitus, somnum omni- no prohibebant.

Manè palatium petimus. dum in turba expectamus, Naichus pedibus fanum petit, quod quotidiano in more habere dicebant nos vbi videt, hilari vultu, Mox, inquit, reuertar. post paululum rediens, iubet introduci, palatium, gazam, supellectilem præcio- sam ostendit. Vidimus lectum aureum, lectulos aliquot argenteos, hydrias magnas partim aureas, partim argenteas: duas hy- drias aureas mediocri magnitudinis, quas è ministris aliqui in humeris ligneo crate baiulabat aqua plenas, quam Regis deambulanti bibendam promebat. Harum & materiam & usum merito prætulimus aliis hydriis, quas in palatio vidimus in humeris cuiusdam Ioguis, qui nuper à Bengala terrestri via reuer- sus, Gangeticam aqua palatinis officiiis distribuebat. Ferebantur
hydria

hydria pannis immundis & vilibus involuta, quas illo ornatu tanquam vasa sacra exosculabantur. Harum similes multas in peristylo palatii à laqueari inaurato pendentes vidimus. Naichus nobis in arcis quodam propugnaculo hospitium parari iussit: at nos ad lucum coacti confugimus, licet idolo sacrum, propter calores, qui tum maximè fauiebant: quos tamen sub dio in atrio palatii logues, in ardentissimo sole tolerando, summæ patientiæ existimationem captabant; meridianos tantùm calores aliquando, licet rarissimè, suspenso subtili velo arcebāt. Nihil est istis loquibus laudis avidius. Vnum vidimus, qui cauea ferrea inclusus, cui tanquā perpetuo carceri sese addixerat, exertis pedibus & capite ita ambulabat, vt nec sedere vnquam nec procumbere possit. à lateribus caueæ ceterum lampades prominebant, quas logues quatuor, huius comites, statis temporibus accendebāt. Ambulabat ille gloriabundus ac latus, tanquā qui suo splendore mundū illuminaret.

Sequenti die interiora arcis ostendi placuit. In primo ingressu tormentorum explosione, tubarum sonitu, & sciomachio militatisumus excepti. Quod ad reliqua attinet, quicquid ad arcem penitus inexpugnabilem requiritur, in hanc vnā collatum esse videtur. Ex omni parte inaccessibilis, portis tantum patet, quas tamen vigiles perpetua custodia seruant. Muri alti lapidibus quadratis totam ciungunt. In media exstat area, in qua hortus, & Præfecti domus, & horrea commeatu referta. Tyrones in atrio concurrentes certaminibus ludicris militariter exercentur. In locis eminentibus, arma, puluis tormentarius, incendiariæ ollæ, plumbæ & ferreæ glandes asseruantur. Inferiùs sub rupe excauata fons est perennis, profundus, limpidissimis aquis sub fornice scauriciens. In hoc præsidio Naichus, iubete patruo, mortuo patre, custodia traditus est. At à suis liberatus patruum eodem coniecit: quem erutis oculis perpetuo carceri tradere quam occidere maluit. Ab arce ad Regiā equo insidens Naichus mille armatis comitantibus nos deduxit. In platea stabant longa serie hinc inde dispositi treceti elephantés, tanquam ad bellum instructi, omnes anersis ad parietem tergis, & versa ad plateam proboscide. hac de industria fumus deducti, vt huius magnifici spectaculi oculati testes essemus. In regia vestibulo stabat quidam tanquam orator, veste purpurea, qui Naichi laudes decantabat. quod aiunt in more positum, quotiescunque solenni pompa comitatus Naichus se in palatium recipit. Noluit ibi moras neçtere, sed illico ingressus nos dimisit, quia instabat nox.

Die tertia aliud præsidium visimus extra ciuitatem, de quo eadem

eadem penè dici possunt, quæ de priore. Hic, in præcipui honoris & benevolentia signum, nobis ipse suis manibus tradidit Naichus fasciculum florum, quem gestabat. Erat fasciculus ad sceptri similitudinem compositus, tribus constabat angulis; in summo tria poma aurea fulgebant. Hoc insigne solent gestare Naichi, quæries ciuitatem vel regionem obequitant. Quam eximii honores speciem cum nobis deferri viderent, summa fuit omnium admiratio. Præfectus arcis duos pannos bombycinos ingredienti obtulit; horum alterum nobis dedit, alterum misit filio Cholganæ. Est autem Cholganæ ex præcipuis proceribus, is qui præsidio præest in portu illo, quo Naichus nouam ciuitatem condere cepit. Huius filius, qui quartum decimum ætatis annum vix impleuerat, multis viris primariis & grauibus in palatio comitatus incedebat, à Chistapanaicho (hoc Naicho nomen est) magno petere contendebat, vt ipsi suum nomen imponeret, vt sellam gellatoriam inauratam & terras aliquot largiretur. Hic tanto nostros Patres amore & benevolentia complexus est, ac si esset Christianus, non gentilis; non Badagà, sed Lusitanus. Faxit Deus, vt Patres, quos in suis terris vicinos habebit, ita amet, vt aliquando ex Chistapanaicho (quod nomen tanta ambitione quærit) Christianus euadat.

Quarta die proficiscendi facultatem petimus, ostendit tunc quoque familiariter Naichus auri & lapidum pretiosorum copia non paruam. Nostros facultatem dedit residendi in noua ciuitate, cui Chistapatamæ nomen indidit, ibique Ecclesiam edificandam, cui qui velint Christo nomen dare, id licitè posse concessit, recento nihilominus pristinae cuiusvis dignitatis aut facultatis gradu. Sacerdoti illius Ecclesiae curam suscepturo ducentos aureos assignauit in alimenta. Atque hæc omnia litteris parentibus, duabus linguis Tamulana & Badagana conscriptis, addito regio sigillo confirmauit. Dicebat fore sibi gratum, si in itinere ciuitatem illam nouam viseremus. Ex aulicis quendam tanquam via ducentos, scriptis litteris ad Cholganam, patrem pueri, cuius ante meminimus, vt res nostras sibi commendatas haberet. Ab hoc tanquam vicino, & potenti, huius nouæ Residentiæ successus totus dependet.

Hæc facta sunt in frequenti ducum & procerum consessu, qui Regi assidebant. Cæterum stantibus sedebat inter primos filius Cholganæ; à Rege petimus, vt huic patris loco & nomine nos commendaret. Naichus adolescente ad se vocato. Hos, inquit, tanquam patris tui personam gerenti, commendo, & in manus trado; vt in regionem illam libere intrare & turò versari possint. Gratissima fuit adolescenti, & eius amicis officiosa Regis commenda-

dario, & honorifica mentio. Qua de re datis ad patrem litteris, vehementer rogauit, vt si nostri illac iter facerent, hanc Naichi commendationem ipsi fuisse gratissimam intelligerent.

Ab vrbe Gingiana discessimus læti, perspecta, procerum & plebis ad agnoscendam veritatem propensa voluntate. At verò cum terras illas festinanter, non tam concionandi quàm explorandi studio, iustraremus, quæ ad ethnicorum conuersionem spectabant, quasi obiter & tanquam aliud agentes tractauimus, ne videlicet officio visitandi fratres, quod maximè nobis incumberebat, vlllo modo deesse videremur. Accidit autem non semel, vt dum in palatii vestibulo adeundi Regis opportunitatem expectabamus, cum iis, qui concurrebant, de rebus diuinis verba faceremus. Atque hoc ideo commodiùs præstare licuit, quòd optimo utebatur interprete, qui linguæ Tamulanæ pariter & Badaganæ peritissimus habebatur. In his colloquiis nonnullos admiratione tanquam attonitos & ab interpretis ore quasi pendentes vidimus, qui multo plura libenter audiuisent, nisi tempore & loco fuissent exclusi. Per idem tempus Brachmana quidam cum videret locum multitudine refertum. Non est, inquit, hic locus ad hæc agenda facis accommodatus, ad vestrum diuersorium ibo, vt hæc plenius percipiam: sed & diuersorium erat in tam aperto & proapatulo loco, vt vel ipsi elephantes à meridianis caloribus ad eius vmbra cõfugerent. Vidit nos in palatio adolescens quidam septendecim annos natus, quem dicunt de stirpe regia oriundum. Hic ad fidem Christianam animum adiecit, & nobiscum abeundi studio vehementer ardebat. Instante iam nostro discessu sub noctem ad nos venit, & vni è nostris sociis sua consilia patefecit, certus relinquere domum, parentes, & sponsam. Res nobis visa est plena periculi, & Dæmonis quoddam inuentum suspicati sumus, atque eò tẽdere, vt excitatis in vrbe tragædiis lex diuina odiosa redderetur, cuius promulgandæ libertas eodem ipso die fuerat concessa. Quare adolescenti suasimus, vt vbi commodè posset ad Patres, qui Negripatani erant, se cõferret, atq; illorũ dictu ac suasu se regi sineret: & nos iter persequentes Cidambaranum redimus.

In medio itinere in quendam vicum Brachmanum & sacrificulorum gentilium incidimus. Illi frequentes circumstare, nos de rebus diuinis sermonem habere cœpimus. Totius negotii arbitrium tandem referunt ad sapientem, quem propè habitare aiebãt: accedente iubetur; adest, interrogat Pater, quot Deos coleret: Multos, inquit ille, & singulorum nomina recenset. Ex his omnibus, inquit P., quis primum & præcipuum locum obtinet? cum illo e-

nim res agitur. Sol (inquit Brachmana) meo quidem iudicio om-
 nium maximus est. Solem igitur quis fecit, edisere nobis, an for-
 te a seipso potius factum contendis? perspectis ille incommodis,
 quibus vrgebatur, si concederet solem a se factum, ab alio factum
 concessit, & patrem habere ac matrem; at quos tandem? quo no-
 mine? patris nomen profert, cum veller nominare matrem, her-
 gavit. Brachmanes interea stomachari, cur, inquit, matrem ha-
 bere asseris, si quæ sit ignoras? Agedum, inquit Pater, sit illi pater,
 accipio, nil moror: sunt ergo duo Soles, Sol pater & Sol filius, il-
 lo pernegante, Probo, inquit, qui generat hominem, nõne ho-
 mo est? maxime. Qui equum generat, nõne est equus? Est, inquit:
 elephantem qui gignit, nõne est elephas? omnino, inquit. Ergo
 pari ratione si Soli pater est, erit & ipse Sol, & sic duo erunt Soles.
 Ad hæc ille, Nequaquam: Sol enim in principio non erat Sol, sed
 homo sanctus, qui suis meritis & in præmium obsequii factus est
 Sol. Qui igitur Solem hunc tanto præmio affecit, ipso Sole supe-
 rior fuit an inferior? Superior, inquit, Rectè sanè; qui enim alteri
 præmium obsequii præstat, necesse est, vt maior sit illo, cui præ-
 stat obsequium: quemadmodum Naichus, qui armilla aurea mi-
 litem donat, præstantior est milite, qui sub illo meruit. Illo an-
 nuente, conclusum est, esse iam alium Deum Sole maiore. Quod
 cum non negaret, licet prius contrarium dixisset, censuit tanta
 magnam illam Deorum multitudinem non esse admittendam;
 tres tantum esse Deos, nimirum Pyramam, Vidhunum, & Vanti-
 rem, horum officia ita esse cõparata, vt alter faciat, alter desinat,
 alter conferuet. Hæc impossibilia esse demonstratum est. Ille vi-
 ctus, deinde quibusdam quæstionibus implicitus, quis esset Deus,
 qui Angeli, qui dæmones, nescire se ingenuè fassus est. Scire i-
 gitur, inquit Pater, vnum esse Deum, æternum, imensum, om-
 nipotentem, cæli ac terræ conditorem, qui Solem sublimem in
 cælo creauit, quo tanquam lychnucho aut facie mundus illumi-
 naretur: Angelos esse spiritus quosdam, qui nostri curam & cor-
 lam gerunt, & tacita quadam suggestione mentem ad meliora
 vocant: Dæmones Angelos esse malos, qui vos in fraudem illi-
 ciunt, & debitum vero Deo cultum & honorem sibi ipsis per sum-
 mum scelus arrogant. Hinc prouenit nefandus idolorum cultus,
 Dæmonum adoratio, hinc tot ac tam diuersa in orbe terrarum
 inanum Deorum profana templa, impia simulachra. Atque hæc
 arrepta occasione altius rem repetens Pater, originem mundi, An-
 gelorum & primi hominis creationem, & mox lapsum, primi-
 uum idem idololatriæ, salutem demum à Christo Domino repa-
 ratam

ratam narrauit. His ille auditis vehementer admirans, Nunquam, inquit, hæc aut his similia audiimus: at sanè vera sunt. Alius Beachmana suspirans dixit: O felicem, qui hæc bene perciperet. Cui nos, Quid? si hæc non breuiter ac festinanter dicta, sed diligenter & serò tractata audiretis? In præsentia Ecclesiæ sanctæ modulo quosdam, & imaginem externam veluti carbone raptim delineauimus. Quid si ipsam suæ virtute fulgentem, quid si speciem internam & immensam pulchritudinem oculis contueremini? quanta lætitia & voluptate afflueretis? Veniet actutum sacerdos Chistapatanam, huic si uoletis adhibere aures, si fidem habere, ille uobis veritatis hæctenus incognitæ lumen ostendet, & ad æternæ salutis semitam manu ducet. Hæc ubi dicta, illinc digressi ad locum ciuitatis nouæ peruenimus.

Sita est hæc ciuitas in terra, quæ dicitur Arungor, iuxta ostium fluminis Velarii. Gentiles in illa permulti domibus ædificandis operam dabant, quibus data facultas ad libitum aream eligendi, & extra oppidum tantum fundi, quantum quis arare & ferere posset. Locum Ecclesiæ & domui ædificandæ signatum reliquimus. Patrem Alexandrum Leni prudentia, linguæ ^{et} uirtute, zelo & exemplo singulari, virum, ab ora Trauancoriana postea misimus, ut huic nouo incæpto primam manum imponeret. Petierat hic antea, ut sibi liceret in habitu Ioguis totam illam terram obire: sperabat enim fors, ut hoc artificio Christianæ fidei semina in vulgum sparsa, non penitendos fructus aliquando redderent. At cum hæc singulari & inexpectata occasione suis votis satisfactum uideret, à lacrymis præ gaudio erumpentibus sibi temperare non potuit.

Perlustrato hoc loco, inde ad Coloramum flumen uenimus. Dynastam Cholganam uisitauius, octogenarium senem, quem incolæ valde timent: nam iniuria lacessitus nemini parcit; quo fit, ut & ipse sibi timeat, & arcem & loca vicina ad aliquot milliaria intentis uigiliis custodita seruet. Ac ne hostes facillè fluuium, qui arcem præterlabitur, trajicerent, crocodilos iniecit, dato præcepto, ne suorum quemquam læderent. At illi hoc præcepto nihilominus facti, hominem deuorauerunt. Iratus Cholgana, nescio qua industria, seu ueneficiis, (ut creditur) duos crocodilos, qui hominem occiderant, captos, & iniectis collo ferreis catenis, in stagnum lutulentum præcipitauit, ut à populo prætereunte, lapidibus, probris, & conuiciis fatigati, fame perirent. Ex his unum ipsi uidimus. Senex multa cum humanitate nos excepit. Mox litteras Naichi & filii, quas ei reddidimus, publicè legi præcepit: filius honorem, quem sibi Rex nostra causa detulerat, exaggerauit.

Postquam omnia senex, quæ ad corporis curam pertinebant, ad fatim præstitisset, profecturis comites assignauit, quorum cura ab omni molestia liberi, ciuitatem Trangambaranum attingimus. Illius vrbs ciues quidam Christiani, oriundi ex Piscaria, nos indutarunt perhumaniter, & Negapatani vsque persecuti sunt.

Ingenti gaudio nos hic affecit illorum incolarum propensitas in Societatem voluntas, quæ res spem non dubiam fecit, fore vt huius Seminarii fecunda germina aliquando ad vicinas regiones propagentur. Hic paucis diebus quieti datis, postea Tanjaorem contendimus. Est hæc ciuitas Naichi Tanjaorani sedes, memoria habet lapide quadrato struata. Regem nõ visitauimus, nec enim erat operæ pretium: recens enim mundo nuntium remisit, & nihil hoc temporis in rem meditabatur. Idem faciebat viros ad septuaginta annorum ætate flammis, quibus se deuouerant, cum coniugis cadere et vultu increpanda. In hunc diem Resaurozum quinque millia in feudum coemendum profuderat.

Ad terras Madurensium deuenimus. Hic est, qui oræ Piscariæ præsidet, & in quibusdam nonnullis. Quam ob causam, & maxime propter Ecclesiam, quam in eius vrbe regia habemus, vultum est eum visitare: multum enim nostra intererat, consuetudine & familiaritate nostrorum paulatim hominem allicere, vt rei Christianæ negotia, quæ antehac per gentiles tractauimus, per nos ipsi deinceps tractare possemus. Ad limites huius regni opportune se nobis obtulit P. Confalvus Fernandus, qui ab vrbe Madure & à Rege venerat, eius diplomate bene munitus, quo fructuosam illam terram nullis molestiis obnoxii transiuimus.

Est Madure vrbs aliis duabus, quas supra descripsimus, nequam inferior. In ea domum habemus, & Ecclesiam, minime quidem sumptuosam illam, ne pinnaculis & turribus inauratis cum illius regionis idolorum templis conferenda: at certe pulcherrima & religionis plenam. Postera luce Naichum visitauimus, is ex morbo, in quem in Trauancoris ora inciderat, vix dum conualescens, recessum suburbanum, amœnum, ab hominum frequentia separatum, sibi delegerat: minime tamen solitarium inuenimus, in salutantium & comitantium non exigua turba impeditum. Huius solitudinis alii aliam causam afferebant, Regiæ vrbanæ locum quoddam contiguum est, cui nomen Chochanada. Huius imaginis nocte sacrificulo apparens, ita dixisse fertur: Vade, dic Regi, ut illi aut mihi in hac domo manendum. Rex vt est superstitiosus, Chochanadæ domum concedens, in suburbanas aedes se contulit. Fumus ab illo beneuolè & humaniter accepti, Singulis pannos pretiosos

Nicolaus pachualones appellant) impertiuuit, in super & tiaram suam dedit; atque de rebus omnibus ad victum necessariis domui nostrae per illos dies abundè ab eo prouisum est.

Dicitur vix potest, quanta Rex iste Deorum falsorum inani religione teneatur. Vno exemplo res fiet illustrior. Singulis diebus populo ius dicit, etiam agrorum. Ius dicenti, & quantumuis serua negotia tractanti, adstat Brachmana, qui ad singula penè momenta, modicis quibusdam intervallis, fracta & flebili voce nomē idoli Aranganassa ei ad aures suggerit: atque hoc tanta perseverantia, ut vni fessio, succedat alter, etiam si Rex ad quinque vel sex horas pro tribunali sedeat.

In adibus nostris non rarè de religione Christiana sermo est habitus, Brachmanis ad nos vel amore vel nouo audiendi studio conuenientibus. Habet Pater, qui hinc degit, valetudinarium publicum fama notissimū, in quo pauperibus omnia necessaria gratis ministrantur. Habet & ludum litterarium puerorum gentilium, qui legere & scribere discunt, praeceptore Brachmana quodam, quem Deus ad veritatis cognitionem traduxit, ad eum ut S. Baptisma suscipere in animum induxerit. Hinc nos etiam nostro more premia pro cuiusque meritis distribuimus. Quod ubi parentes cognouerunt, ingenti sunt affectu gaudio & admiratione. Itaque nobis in dies magis beneuoli euadunt. Adueniet tempus, (ut speramus) cum hi omnes Christiana sacra suscipiant, atque ex hac diuini verbi semine aliae subinde atque aliae segetes ad messem inalbescant. Ad eam rem promouendam non parui momenti illud est, quod P. Nicolaus Leuantus, linguae Tamulanae studiosus auditor, in concionatorem euasit, & una cum P. Consaluo Fernando Piscariae ora relicta, ad hanc vineam colendam accessit.

Ab vrbe Madurena Tutucurinum venimus exacto iam mense Iunio, postquam totum mensem itinere terrestri totum illum tractum perlustrauimus. Iam tandem paulisper à labore quiescendum rati, partim lassitudine, atque ipsius aeris intemperie; partim ob aquas, quas passim parū dulces & lutulentas bibimus, vno die omnes, qui quatuor eramus, & senex, noster interpret, in grauem morbum incidimus. Interpretē illico morbi vis absorpsit. Nos febris diuturnae iactati parū abfuit, quin omnes ad vnum moreremur. Vnum illud malè habebat, quod putabatur esse venenum; aliud maximum erat incommodum, quod neque medicum habuimus, nec infirmorum praefectum, qui morbi huius curandi gnarus esset. Patres sanè ac fratres magna frequentia accurrebant, inuigilabant, & fouebant omni genere caritatis. At nos Deus sanitati restituit nullo remedio

di o humano fretos, præter sibi potionem, & venæ incisionem, sibi vñ quoque remedium & medicinam dictante, quæ pro tempore optima videbatur. Patres enim qui in ora Piscaria rei Christianæ operam nauant, prospera valetudine perpetua viuunt: quoniam obseruatum est à nostris, qui hæcenus apud illos è vita migrarunt, eos, vel hostium repentino incurfu, vel casu simili fuisse oppressos; morbo verò extinctum ferè neminem. Turucenti per illud tempus maximi sauebant calores, & venti admodum uentia omnia perstabant. Quare Punicalem etiam tum agroti contendimus, eius regionis amœnitate & cali clementia paulatim conuulimus; & vix dum firma valetudine ora Piscaria peragrata, ad oram Trauancoris euasimus, ad quam non immeritò suspirabamus. Hic enim aliam faciem rerum inuenimus, à caloribus nempe translata ad pluuias, id est ab æstate ad hyemem; quam utramque diuersam tempestatem montes Gatei & Cori promontoria dirimunt, hoc pacto, ut hic vigente æstate, illic sauiat hyems, & e contra. Colani ut vires reparauimus, Cocinum contendimus. Hic ego antequam penitus conualuissem, graui apostemate laborans, rursus decumbo. In illo dolore dies triginta altero semper læte iacens, cauteria & incisiones perpeffus sum. Interea Goam remeandi necessitas, & curæ animum torquebant; necessario neminem conscendi, cum adhuc intra cutem subisset vulnus: eamque funibus in lectulo iacentem nauatæ in nauem sustulerunt. Goam attigi ad 3. Cal. Decembr. postquam annum integrum (ni decederet duo dies) à discessu expleueram.

Per hos dies in regno Vissanagoræ seu Bisnagà aperitur Dominus magnum ostium fidei Christianæ amplificanda. Nilus est ad illa regna Pater Simon Sa, ut Regis & Procerum conciliatus animis aditum quoquo modo aperiret. Huius rei successus tum ex ipsius litteris tum ex ipsa fama, quæ illico tanquam è Courate Regia in omnia loca permanuit, facile fuit cognoscere; idem V. P. ex ipsarum litterarum exemplo, quod hic apponam, plenè intelliget.

EXEMPLVM LITTERARVM P. SIMONIS SA,
AB VRBE S. THOMAE AD DECIMVM CALEND.
Decembris 1598.

DVORVS tabellariis ad V. R. Cocini agentem litteras dedit, ineunte nempe Augusto, & eodem exacto. In haru postremis scripsi, me tempestatem commodam expectare, Chariu tum pro
felicem